

Kultúr- vagy ösztönlények

Művészet az övön alul keresgélni?

Bizonyára a sokat tapasztalt idős emberek bátorsága kell, hogy kimondjuk, amit a színházakban, a mozivászonon, az irodalomban és a tévén látunk: az élet meggyalázása. Ez természetesen csak a „divatosokra”, a „menőkre” vonatkozik. Szerencsére vannak még kivételek.

Nem társadalomkritika, nem a valóság tükre! Ezzel a szlogennel csak leplezik az öncélú tobzódást. Ami visszahat és rombol.

Kern András színész: „Kultúrát közvetítettünk a népnek. És ezzel jót tettünk, nem rosszat. Nem ártottunk vele. Most a kultúra árucikk. Én akkor jobban éreztem magam...” Bárdos András 20 év c. műsorában beszélt erről.

Színházi berkekben nagyon dívik a szöveglopás. Új dráma nemigen születik – fogják a régi klasszikusokat, akik nem tudnak tiltakozni, és kényük-kedvük szerint átformálják a maguk képére.

Jó példa erre Parti Nagy Lajos – Moliére Tartuffe c. kreációja. Nem időszerűvé tette az alapötletet, csak mai ruhába bújtatta a szereplőket. Aztán néhány sor Moliére, néhány sor mai utcai beszéd, káromkodásokkal. Ennyi. Nem túl nagy szellemi erőfeszítés. Sokan csinálják ezt a menők közül.

A könyvkiadók, a filmkészítéshez szükséges pénzek elosztói, a tévétulajdonosok vagy igazgatók arra hivatkoznak, hogy ez kell a közönségnek. Ők csak kiszolgálják a közízlést. Ami szemenszedett hazugság. A tömeg mindig azt eszi, amit kap. Vagyis a betáplálók alakítják a közízlést.

Franyó Zsuzsanna dramaturg, színikritikus mondta az Újvidéki Rádió Metszetek c. műsorában: „A vulgár naturalizmus dívik. Se konfliktus, se katarzis, se szöveg... A nihil van és az animális világ. Domonkossal szólva: Ez nem lenni színház... A rendezők perverzítését nézhetjük!”

És akkor már itthon vagyunk. Magyarokanizsán vendégszerepelt a szabadkai Kosztolányi Dezső Színház, Urbán András Társulata. A darab címe: Urbi et orbi, verbálisan textuális oralitás. Pilinszky J. színművét fokozatosan mellőzve. Két férfi és két nő a szemünk látára vetkőzik ki önmagából, övön aluli lényé. A perverzítés tárgya hol egy kutya, hol egy 12 éves kislány. A részletekbe ne menjünk bele, nem tűné el a nyom-

dafesték. Pilinszky és az Isten a gúny tárgya, akivel telefonon érintkeznek. Tán gyávaságból, a gatyájukat nem dobták le, pedig a téma ott hevert.

És ami a legrosszabb, a középiskolásokat vezényelték ki a nézőtérre, tudva, hogy a felnőtt lakoságnak van annyi esze, hogy nem nézi meg. Egyetlen anyuka mert tiltakozni, de csak halkán, mert mint mondta, kitennék a munkahelyéről.

Az értelmiség hallgat, mert vagy eladta magát, és maga is benne van a piszkos játékban, vagy fél megszólalni, nehogy azt mondják, lemaradt, nem érti a kor szellemét... Pedig ezen az új, általános divaton nincs mit érteni. Leszűkül az ösztönvilágra, annak is a legaljára.

Erre a legegyszerűbb példa a magyarországi „trendi” népzene. Már nemcsak a kannás bor megy, de a kannás zene is! A Szentivánéji álomban is, Alföldi Róbert rendezésében. A Nemzeti Színházban... Szóval minden szinten. Egy kis tiszta levegőhöz csak ritkán jut az ember. Még ritkábban igazi művészethez. Szellemi élményhez.

De térjünk vissza a színházhoz. Dr. Gerold László színikritikus a Metszetekben a most véget ért színházi évadot értékelte, a 15 előadást. A közepesnek ítélt színvonalat így jellemezte: „Megpróbálunk divatosak lenni, anélkül, hogy értelme lenne. A felszín játszószék el. Sok benne a felesleges szex, az erőszak, a trágárság. Ok nélkül, valódi tartalom nélkül.” Összehasonlította a Sterija Játékokon látott előadásokkal. A drasztikusság azonos. Csakhogy a szerbek a nemzet sorsa miatt káromkodnak. Mi meg divatból. Mert ez a „trendi”.

„Emberek, nem vadak - / elmék vagyunk! Szívünk míg vágyat érlel, / nem kartoték-adat.” – mondanánk József Attilával. De akinek József Attila sok, meg idejétmúlt, elég, ha az iskolákban zajló tanárverésekre vagy a diákok között zajló kegyetlenkedésekre gondol. A tévéből, az internetről tanulják.

A szenny ömlik a kereskedelmi tévék kibeszélő műsoraiból: Mónika, Joshi Bharat, Győzike stb. De a dokumentum- és játékfilmekben is ez a „menő”. A legutóbbi magyar filmszemle zsűrijének elnöke, Mészáros Márta rendező keserűen jegyezte meg: „Az, hogy a lepusztult környezeteket, embereket mutatják,

még hagyján. De hiányzik belőlük a gondolat. A GONDOLAT. Ma a filmek arról szólnak, hogy minden szar. Ez a színvonal nagyon alacsony. Ez nem így van sem Lengyelországban, sem másutt. A magyar film gyáva és mellébeszél. Nem meri felvállalni a valós emberi és társadalmi problémákat.”

A magyar közeg is gyáva. Fél kimondani, hogy ebből vagy abból nem kérünk! Tisztességes emberek háriának, jobb nem szólni. Pedig erre a szellemi nihilre építkezni nem lehet. S főleg a fiataloknak nem ad

kapaszkodót. Aztán csodálkozunk, miért olyan elveszettek. Csak tengnek-lengnek a világban. Hogyan tudnának emberré válni, ha csak az animális lényük kiélésére ösztönzik őket?

De reméljük, hogy ez csak a felszín. A durva kisebbség által diktált önkény. A vidék, az elszakított területek a valódi magyar kultúrát ápolják. Ott még tudják, mi az emberi méltóság. A szellemi értékeket továbbadják fiaiknak. Reménykedjünk.

